

ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋ว: กรณีศึกษา ย่านเยาวราช ประเทศไทย และจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน

Comparative study on annual traditions of Teochew people's : Case study Yaowarat, Thailand and Jieyang, Guangdong Province, People's Republic of China

Lin Shiya

นักศึกษาปริญญาโท คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ

Master's students Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Samutprakarn

อิมธิรา อ่อนคำ (Imthira Onkam)

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, สมุทรปราการ

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Samutprakarn

Received: June 27, 2020, Revised: September 29, 2020, Accepted: November 01, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราช และจังหวัดก๊กเอี้ย สาธารณรัฐประชาชนจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาข้อมูลจากการลงภาคสนาม โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศประกอบไปด้วย ประเพณีวงจรรชีวิต มี 5 ประเพณี คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีซูกฮวยฮั้ง ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีแซยิด ประเพณีการตาย และประเพณีตามเทศกาลมี 5 เทศกาล คือ ตรุษจีน เช็งเม้ง ไหว้บ๊ะจ่าง ไหว้พระจันทร์ และกินเจ นอกจากนี้มีวันสำคัญจากคติความเชื่อ 3 วัน คือ วันไหว้ศาลเจ้าตุ้จู่เอี้ยะ ไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว และไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งประเพณีที่มีความเหมือนกันคือยังคงมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน และที่แตกต่างกันคือ กลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วที่ได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมไทยจึงมีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนของประเพณีบางส่วน และปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเพณีทั้งสองประเทศคือ นโยบายภาครัฐ การย้ายถิ่น การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม ชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศก็สามารถอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ได้จนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประเพณีในรอบปี ชาวจีนแต้จิ๋ว ย่านเยาวราช จังหวัดก๊กเอี้ย

Abstract

This article has the purpose to compare the annual traditions of Teochew Chinese people in Yaowarat and Jieyang Province, People's Republic of China. This research is a qualitative research that studies data from fieldwork by using participatory and non-participatory observation methods

and in-dept interview. The researcher interviews for data collection from the sample group to get in-depth information and meet the research's objectives.

The research shows that the traditions Teochew Chinese people in both countries consist of the traditions related to life cycle which are the tradition about birth, Chuk Hui Heung traditions (coming of age traditions), marriage, sixtieth anniversary and death. There are five traditions according to festivals which are Chinese New Year festival, Qingming festival, Dragon Boat festival, Mid-autumn festival and Vegetarian festival. In addition, there are three important days from the Chinese mythology: the day of worship at Di Chu Ea Shrine, Mazu Shrine and ancestor's day. These traditions have the similarity that still pass on until the present day but the difference is that the Teochew Chinese people who have migrated to Thailand have adapted to Thai society. Therefore, some of the traditions have been modified. Moreover, the factors that change the traditions of both countries are government policy, migration, marriage and modern technology. However, Teochew Chinese people in both countries are able to preserve and inherit these traditions until present.

Keyword: Annual tradition, Teochew Chinese, Yaowarat, Jieyang Province

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของกลุ่มชน ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นต่างมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยเฉพาะกลุ่มชนชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาอาศัยและประกอบอาชีพในแผ่นดินไทย โดยชาวจีนที่อพยพเข้ามานั้นได้กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย อีกทั้งลูกหลานของชาวจีนกลุ่มนี้ยังได้เรียกตนเองว่า “ชาวไทยเชื้อสายจีน” และในปัจจุบันพวกเขายังคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการสืบทอดประเพณีต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติโดยมีความเชื่อที่เข้ามาแฝงอยู่ในแต่ละประเพณี จนกลายเป็นประเพณีที่มีการเผยแพร่ไปยังสังคมภายนอก และได้รับการยอมรับจากคนในสังคมไทย ดังที่ ปราณี วงษ์เทศ (2548, น. คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีความสำคัญต่อกลุ่มคนและสังคม ถือเป็นหลักฐานที่ทำให้เห็นถึงโลกทัศน์ของกลุ่มคนในสังคมเอเชียที่มีความหลากหลายและแตกต่างทางชาติพันธุ์ โดยได้ใช้ภูมิปัญญาและประสบการณ์ในการปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถอยู่รอดและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับ บันเทิง พาพิจิตร (2549, น. 77) ที่ได้กล่าวว่า ประเพณีถือเป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม โดยผู้คนส่วนใหญ่ได้ยึดถือสืบทอดต่อ ๆ กันมา จนประเพณีถือเป็นบรรทัดฐานที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต คติความเชื่อเพื่อปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของสังคม

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวจีนแต่จิวถือเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาประเทศไทยมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวดั้งจิวอยู่ทางภาคใต้ของประเทศจีน มีลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ติดทะเล อยู่ใกล้กับประเทศไทย ดังนั้น ชาวจีนแต่จิวกลุ่มนี้จึงเดินทางโดยใช้เส้นทางทะเลเป็นหลักเพื่อไปมีชีวิตใหม่และเพื่อไปประกอบอาชีพในแผ่นดินไทย และใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทางข้ามทะเลมายังแผ่นดินไทยในที่สุด (อดุลย์ รัตนมโนเกษม, 2558, น. 33)

จังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ชาวจีนแต่จิวได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งในอดีตมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่ามีชาวจีนได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ดังที่ ปิยนารถ บุณนาค (2559, น.

2-4) ที่ได้กล่าวว่า กรุงเทพมหานครถือเป็นเมืองที่ชาวจีนอาศัยอยู่เป็นเวลานาน เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งมีพระราชบิดาเป็นชาวจีนแต่จิว ทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานีใหม่ (พ.ศ. 2310) ได้มีชาวจีนแต่จิวอพยพเข้ามาอยู่ที่นี่จำนวนมากและเกิดเขตชุมชนจีนขึ้นในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อ พ.ศ. 2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) โปรดเกล้าฯให้ชุมชนจีนในบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาย้ายมาอยู่ริมแม่น้ำทางทิศใต้ของพระนคร ต่อมาเรียกเขตนี้ว่า “สำเพ็ง” ซึ่ง“สำเพ็ง”เคยเป็นชุมชนชาวจีนแต่จิวขนาดใหญ่ในประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวกลุ่มนี้ยังมีความรักความสามัคคีในการร่วมใจกันรักษาสิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ จากบรรพบุรุษของพวกเขา เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลขนมบะจ่าง และเทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นต้น จากการสืบทอดประเพณีเหล่านี้จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวจีนแต่จิวเยาวราชยังคงสามารถรักษาและสืบทอดไว้ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับชาวจีนแต่จิวในประเทศจีน YE CHUNSHENG (2557: 3) ได้อธิบายว่า ชาวจีนแต่จิว เป็นกลุ่มที่พูดภาษาถิ่นแต่จิว อาศัยอยู่ในทางภาคตะวันออกของมณฑลกว่างตุง ดังข้อมูลจากแผนที่ของประเทศจีนได้ระบุว่า ชาวจีนแต่จิวอาศัยอยู่ในบริเวณท้องถื่นแต่จิว ซึ่งปัจจุบันแบ่งออกเป็น จังหวัดชัวเถา (汕头) จังหวัดแต้จิ๋ว (潮州) จังหวัดชัวบ้วย (บางพื้นที่) (汕尾部分地区) และจังหวัดก๊กเอี้ย (揭阳) เขตแต่จิวปัจจุบันมีจำนวนประชากรประมาณ 14 ล้าน จังหวัดชัวเถา (汕头) มีประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก จังหวัดแต้จิ๋ว (潮州) มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง จึงได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยว แต่ในจังหวัดก๊กเอี้ย (揭阳) ส่วนใหญ่เป็นประชากรท้องถื่น ยังคงมีประเพณีแต่จิวที่สมบูรณ์ที่สุด ในจังหวัดก๊กเอี้ย (揭阳) โดยได้ปฏิบัติตาม 4 เทศกาลใหญ่ของประเทศจีน ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลไหว้บะจ่าง และเทศกาลไหว้พระจันทร์

ชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ย (揭阳) ถือได้ว่ายังมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ในสมัยโบราณชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนอยู่กันค่อนข้างหนาแน่น เพราะมีจำนวนประชากรมาก แต่มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความอยู่รอด ชาวจีนแต่จิวจึงต้องหาวิธีแห่งการอยู่รอดจึงได้เกิดประเพณีต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาสำหรับชีวิตที่ดีสำหรับชาวจีนแต่จิว แบ่งได้เป็นประเพณีในวงจรชีวิต เช่น เด็กมีอายุครบ 15 ปีจะมีพิธีการออกจากสวนดอกไม้ เป็นต้น และวันสำคัญในคติความเชื่อของชาวจีนแต่จิว เช่น ทุกเดือนมีวันไหว้เทพเจ้าตุ้จู่เอี้ยะ (地主爷) เป็นต้น พวกเขาเคารพและปฏิบัติตามประเพณีแต่จิวดั้งเดิมเสมอ ซึ่งถือเป็นความเข้มแข็งในการดำรง รักษา และสืบทอดความเป็นจีนแต่จิวให้คงอยู่ได้ในยุคปัจจุบัน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ทำให้เห็นว่า ย่านเยาวราชเป็นย่านที่รักษาและสืบทอดประเพณีจีนได้อย่างสมบูรณ์ ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ประเพณีของชาวจีนแต่จิวได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมารุ่นต่อรุ่น ยังมีการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ส่วนจังหวัดก๊กเอี้ย (揭阳) สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นพื้นที่ที่มีการรักษาประเพณีแต่จิวไว้ได้อย่างเข้มแข็ง อีกทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดในพื้นที่ของแต่จิว ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเรื่องประเพณีรวมไปจนถึงวัฒนธรรมของชาวจีนแต่จิวประเทศไทยและประเทศจีน อีกทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างประเทศไทยและประเทศจีนให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต่จิวและวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของ

ประเพณีในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ในการดำเนินการศึกษาวิจัย และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวแต้จิ๋วในประเทศไทยและประเทศจีน เพื่อนำเป็นแนวทางการศึกษา
2. ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราช ประเทศไทย และในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน
3. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามที่จะสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์
4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะ และนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 ที่ คือ ชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราช ประเทศไทย และชาวแต้จิ๋วในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายจากภาคสนามและภาพที่สืบทอดจากเอกสารและอินเทอร์เน็ตในด้านเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งจากเอกสารและการลงภาคสนาม เพื่อศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราช ประเทศไทย และชาวแต้จิ๋วในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีในวงจรชีวิตของชาวจีนแต้จิ๋ว มีจำนวน 5 ประเพณี ได้แก่ 1) ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด 2) ประเพณีเกี่ยวกับการชุกฮวยฮ้าง 3) ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน 4) ประเพณีเกี่ยวกับแซยิด และ 5) ประเพณีเกี่ยวกับการตาย และยังมีประเพณีตามเทศกาลมีจำนวน 5 เทศกาล คือ 1) เทศกาลตรุษจีน 2) เทศกาลเซ่งเม้ง 3) เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง 4) เทศกาลไหว้พระจันทร์ และ 5) เทศกาลเจ นอกจากนี้ ยังมีวันสำคัญในคติความเชื่อของชาวจีนแต้จิ๋วอีก 3 วัน คือ วันไหว้ศาลเจ้าตุ่เอี้ยะ วันไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว และวันไหว้บรรพบุรุษ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในรอบปีคือ นโยบายภาครัฐ การย้ายถิ่น การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งมีดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประเพณีในวงจรชีวิต

ประเพณีในวงจรชีวิตเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ประเพณีเหล่านี้ได้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวจีนแต้จิ๋วอย่างมาก ซึ่งประเพณีเหล่านี้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวจีนแต้จิ๋วอย่างมากเพราะเป็นเสมือนการบันทึกชีวิตของบุคคล โดยประเพณีในวงจรชีวิตแบ่งออกเป็น 5 ประเพณี ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการชุกฮวยฮ้าง ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับแซยิด และประเพณีเกี่ยวกับการตาย

1.1 ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดเป็นประเพณีเริ่มต้นชีวิตใหม่ของมนุษย์ ในความคิดของชาวจีนแต่จิว ครอบครัวที่มีลูกหลานจำนวนมากจะมีพลังใหญ่และเจริญรุ่งเรือง ดังนั้นชาวจีนแต่จิวมีการสืบทอดประเพณีเกี่ยวกับการเกิด เช่น การตัดผมให้เด็กทารก เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชที่มีประเพณีการเกิดจากตัวอย่างการสัมภาษณ์ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชได้กล่าวว่า

“ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดจะแสดงให้เห็นในเวลาลูกครบเดือน เมื่อเด็กทารกเกิดมาครบ 30 วัน ครอบครัวที่ได้เด็กทารกจะมีพิธีการไหว้ตุ๋นไฉ่ของเซ่นไหว้ส่วนมากจะมีน้ำตาล บะหมี่ แล้วผู้ใหญ่จะตัดผมเล็กน้อยให้กับเด็กทารก การตัดผมหมายถึงเริ่มต้นใหม่จากหัว ปู่ย่าตายายจะให้เครื่องประดับทองแก่หลานเป็นของขวัญ ถ้าเป็นหลานชายจะนิยมให้สร้อยคอทอง ถ้าเป็นหลานสาวจะนิยมให้กำไลทองและข้อเท้าทอง”

(จูลี้ลักษณ์ จีรวัดนวนาถย์, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563)

ชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ จังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ยังมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีการเกิดคือ

“ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดจะมีการจัดโต๊ะไหว้บรรพบุรุษในวันที่เด็กทารกเกิดมาเพื่อให้บรรพบุรุษทราบว่าที่ครอบครัวมีชีวิตใหม่เกิดขึ้น และมีการจัดพิธีในเวลาเด็กทารกเกิดมาถึง 12 วัน กับ 30 วัน เพราะเวลาลูกเกิดมาถึง 12 วันหมายถึงเด็กทารกได้ผ่านช่วงเวลาอันตรายไปแล้ว วันนั้นจะมีพิธีการไหว้ ‘กงพั่วบ้อ’ (公婆母) หรือคนไทยเรียกว่า ‘แม่ซ้อ’ ในความเชื่อของชาวจีนแต่จิวท่านเป็นเทพเจ้าที่ดูแลและปกป้องเด็ก ผู้ใหญ่จะรับผิดชอบการตัดผมเด็กทารก ส่วนตายายจะต้องเตรียมเสื้อผ้า 12 ชุด สร้อยข้อมือทอง กำไลเงินให้กับหลาน บางครอบครัวยังเชิญญาติพี่น้องมาทานอาหารที่บ้านหรือเลี้ยงที่ภัตตาคาร เมื่อเด็กทารกครบ 30 วันผู้ใหญ่จะเอาไข่แดงค้อย ๆ วนวงกลม 2-3 รอบบนหัวของเด็กก่อน แล้วใช้กรรไกรตัดผมเล็กน้อยของเด็กทารก ไข่แดงจะแบ่งกันกินหมายความว่าเด็กทารกคนนี้ได้ได้รับความรักของทุกคน”

(林晓珊 LIN XIAOSHAN, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2563)

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าประเพณีการเกิดของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศจีนมีลักษณะที่เหมือนกันคือ มีการตัดผมให้กับเด็กทารก และผู้ใหญ่จะให้เครื่องประดับทองกับเด็กทารก แสดงให้เห็นว่าประเพณีการเกิดยังคงมีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง แต่การเซ่นไหว้ก็จะมี ความแตกต่างกัน คือชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนยังได้จัดพิธีการไหว้ “กงพั่วบ้อ” ในเวลาเด็กทารกเกิดมา 12 วัน หมายถึง เด็กทารกได้ผ่านช่วงเวลาอันตรายไปแล้ว และต่อไป “กงพั่วบ้อ” จะปกป้องเด็กทารกจนถึงเด็กทารกให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ของเซ่นไหว้จะมีเนื้อสัตว์ ผลไม้ ขนมหวาน เป็นต้น ซึ่งชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยจะจัดพิธีการไหว้ตุ๋นไฉ่ เพื่อเป็นการบอกกล่าวว่ายากายในบ้านจะมีชีวิตใหม่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อขอให้เทพเจ้าที่ไฉ่ช่วยปกป้องคุ้มครองและมีความปลอดภัยตลอดไป ของเซ่นไหว้จะมีน้ำตาล และบะหมี่ จึงสะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนก็ยังคงมีความตั้งใจในการรักษาประเพณีเก่าของตนเองให้คงอยู่

1.2 ประเพณีเกี่ยวกับซุกฮวยฮั้ง (ออกจากสวนดอกไม้)

ประเพณี “ออกจากสวนดอกไม้” ภาษาแต้จิ๋วเรียกว่า “ซุกฮวยฮั้ง” (出花园) เป็นประเพณีที่ชาวแต้จิ๋วปฏิบัติตามกัน 700 กว่าปี เกี่ยวกับเด็กที่มีอายุ 15 ปีที่กำลังจะเข้าสู่วัยหนุ่มสาว กล่าวคือในสมัยโบราณเมื่อเด็กที่มีอายุ 15 ปีก็จะแสดงว่ากำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วต้องออกจากสวนดอกไม้ เพื่อเป็นการออกจากความเป็นเด็กเพื่อไปสู่สังคมความเป็นผู้ใหญ่ ประเพณี “ซุกฮวยฮั้ง” (出花园) จะทำพิธีในวันที่ 7 เดือน 7 ตามปฏิทินจีน ดังที่ชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราชได้กล่าวว่า

“ผมเป็นชาวจีนแต้จิ๋วรุ่นที่ 2 ตอนสมัยเด็ก ๆ (ช่วงปี พ.ศ. 2515) ยังมี ‘ซุกฮวยฮั้ง’ (出花园) แต่แค่ซื้อเสื้อผ้าใหม่และซื้ออาหารดี ๆ รสอร่อยมากินกัน พ่อจะบอกว่า หนูถึง 15 ปีแล้วต่อไปนี่ไม่เป็นเด็กแล้ว โตแล้วก็ต้องรับผิดชอบตนเอง เหมือนกับคำสั่งสอน คิดว่าเพราะพ่อออกจากแต้จิ๋วมาทำมาหากินที่ประเทศไทยตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น พ่อก็ไม่ค่อยคุ้นเคยกับประเพณีเหล่านี้ และการใช้ชีวิตในประเทศไทยก็ยาก จึงไม่ได้ทำตามและสืบทอดต่อมา ปัจจุบันชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยส่วนใหญ่ไม่จัดพิธี ‘ซุก-ฮวยฮั้ง’ (出花园) แล้ว แต่มีการจัดพิธีกรรมการไหว้แม่ซื่อหรือที่ชาวจีนแต้จิ๋วเรียกกันว่า ‘กงพั้วบ้อ’ ในวัดเล่งเน่ยยี่ ‘กงพั้วบ้อ’ ในความเชื่อของชาวแต้จิ๋วเป็นเทพที่ปกป้องรักษาเด็กตั้งแต่เด็กแรกคลอดจนถึงเด็กอายุ 15 ปี พิธีการไหว้จะจัดขึ้นในวันเกิดของ ‘กงพั้วบ้อ’ เป็นวันที่ 7 เดือน 7 ตามปฏิทินจีน ผู้ใหญ่จะพาลูกหลานของตนเองไปไหว้ เพื่อขอ ‘กงพั้วบ้อ’ คุ้มครอง”

(อัศวิน ลิ้มปัสวดีไพศาล, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563)

ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับ“ซุกฮวยฮั้ง” (出花园) ไว้ว่า

“ประเพณี ‘ซุกฮวยฮั้ง’ (出花园) เป็นประเพณีที่ชาวจีนแต้จิ๋วทุกคนต้องทำตาม ยายหรือน้าชายจะซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้กับหลาน ญาติที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดจะให้อั่งเปาหรือเครื่องประดับทองแก่เด็ก เด็ก ๆ ในวันนี้ต้องใส่เสื้อผ้าใหม่ รองเท้าไม้สีแดง เรียกว่า เกี้ยะแดง ตอนเช้าต้องกินเครื่องในหมู หมายความว่าเปลี่ยนอวัยวะภายในเป็นผู้ใหญ่ และจะจัดงานเลี้ยงเชิญญาติพี่น้องมา ต้องเตรียมอาหาร 12 ชนิด หมายความว่าใน 1 ปี (12 เดือน) จะมีความสุขทุกเดือน เวลากินเด็กต้องกัดหัวไก่ก่อน เด็กชายใช้ไก่ตัวผู้ เด็กหญิงใช้ไก่ตัวเมีย ถ้าเป็นเด็กที่มีราศีเป็นไก่ ก็เอาเปิดหรือห่านมาแทน พิธีการไหว้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในวันนี้ ต้องเตรียมเนื้อสัตว์ (ต้องมีไก่) ผลไม้ ขนมหวาน และชุดกระดาษไหว้ เพื่อใช้สำหรับการไหว้ ‘กงพั้วบ้อ’ นี่ยังเป็นครั้งสุดท้ายที่เด็กไหว้ ‘กงพั้วบ้อ’ เพราะเด็กโตแล้ว ต่อไปต้องออกจากความดูแลของ ‘กงพั้วบ้อ’”

(蔡晓芬 CAI XIAOFEN, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2563)

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า ประเพณี “ซุกฮวยฮั้ง” (出花园) เป็นประเพณีของเด็กที่มีอายุถึง 15 ปี และมีการจัดพิธีในวันที่ 7 เดือน 7 ตามปฏิทินจีน ประเพณีนี้ในประเทศไทยเริ่มจะหายไป เนื่องจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยจึงสรุปได้เป็น 2 ประการคือ ประการที่หนึ่ง ในอดีตชาวจีนแต้จิ๋วที่เข้ามาทำมาหากินในประเทศไทยส่วน

ใหญ่ใช้ชีวิตยากลำบากและทำงานหนัก จึงไม่มีเวลาจัดงานประเพณีต่าง ๆ ประการที่สอง คือ ชาวจีนแต้จิ๋วที่เข้ามาในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเป็นชายหนุ่ม ซึ่งมีความรู้ในด้านประเพณีดั้งเดิมน้อย เมื่อใช้ชีวิตในประเทศไทยเป็นเวลานานก็ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนประเพณีบางประการ ดังนั้นจึงทำให้ประเพณีเริ่มเลือนหายไป ส่วนในจังหวัดก๊กเอี้ยในปัจจุบันจากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านในพื้นที่แห่งนี้ยังคงให้ความสำคัญกับประเพณี “ซุกฮวยฮั้ง” (出花园) และมีการปฏิบัติประกอบพิธีกรรมกันอย่างพร้อมเพรียง จึงทำให้ประเพณียังคงมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน ผู้วิจัยยังพบว่า ชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศยังคงสืบทอดประเพณีการไหว้ “กงพั้วบ้อ” (แม่ซื่อ) สะท้อนให้เห็นว่า มีความเชื่อที่แน่วแน่ทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศปฏิบัติตามประเพณีการไหว้ “กงพั้วบ้อ” ให้คงอยู่ในปัจจุบัน

1.3 ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน

ประเพณีการแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของครอบครัวใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วยสามภรรยาและลูกน้อย ซึ่งการแต่งงานสำหรับชาวจีนแต้จิ๋ว ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของชายและหญิงที่ตกลงจะแต่งงานสร้างครอบครัวกันเท่านั้น แต่ยังหมายถึงเป็นเรื่องของครอบครัวของทั้งสองฝ่ายด้วย ซึ่งการเลือกคนที่จะมาแต่งงานรวมถึงพิธีการแต่งงานชาวจีนแต้จิ๋วถือว่าเป็นเรื่องของทั้ง 2 ครอบครัว จึงจะมีประเพณีการแต่งงานเกิดขึ้น ดังที่ชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราชได้กล่าวไว้ว่า

“เวลาจะแต่งงาน ชาวจีนแต้จิ๋วต้องเอาดวงของเจ้าบ่าวสาวไปให้ซินแส (算命先生) ดูดวงก่อน เรียกว่า ‘ซั้งเม้ย’ (算命) ชาวจีนแต้จิ๋วคิดว่าจะมีความสัมพันธ์กับความสุขของครอบครัวต่อไปฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียม เครื่องประดับทองคำ ค่าสินสอด ค่าจัดงานเลี้ยง ค่าน้ำมันให้เจ้าสาว ฝ่ายเจ้าหญิงก็ต้องเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในงานแต่งงาน เช่น พัดจีนสีแดง กระຈก กรรไกร เป็นต้น สิ่งของเตรียมทั้งหมดสามารถซื้อได้ที่ร้านขายของแต่งงานในย่านเยาวราช แล้วจะให้ซินแสหาฤกษ์ เมื่อได้วันที่ดีแล้วครอบครัวทั้ง 2 ฝ่ายจะมาตัดสินใจเลือกวันแต่งงานและเรื่องการจัดงานเลี้ยง เมื่อถึงวันแต่งงานน้องชายของเจ้าสาวต้องถือเสื้อผ้า เงินทอง สิ่งของต่าง ๆ ของเจ้าสาวไปส่งเจ้าสาวที่บ้านเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวก็จะเตรียมอั่งเปาให้น้องชาย เมื่อถึงบ้านฝ่ายเจ้าบ่าว คู่บ่าวสาวต้องไหว้ฟ้าดิน บรรพบุรุษ และยกน้ำชาให้พ่อแม่กับญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชาย เมื่อแต่งงานไปถึง 3 วัน เจ้าสาวและเจ้าบ่าวต้องกลับไปเยี่ยมบ้านฝ่ายหญิง ภาษาแต้จิ๋วเรียกว่า ‘ตึงฉู่’ (回娘家) พ่อแม่ผู้หญิงจะเตรียมอั่งเปาให้ 2 คน ในอดีตสาวแต้จิ๋วส่วนมากจะแต่งงานกับชายแต้จิ๋วจึงรักษาประเพณีได้ แต่ถ้าเกิดว่าสาวแต้จิ๋วแต่งงานกับคนที่ไม่เป็นชาวจีนแต้จิ๋วก็จะตามประเพณีของฝ่ายผู้ชาย”

(สุนี เอี่ยมวชิรกุล, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563)

ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน ชาวจีนแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้กล่าวไว้ว่า

“การแต่งงานของชาวจีนแต้จิ๋วมีทั้ง 6 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 คือ เอาดวงของเจ้าบ่าวกับเจ้าสาวไปดูดวงชะตา ขั้นตอนที่ 2 คือ การมอบของขวัญแทนใจให้กันและกัน ส่วนใหญ่จะเป็นแหวนตราหรือสร้อยคอ เป็นต้น คือห่อของขวัญด้วยผ้าแล้วให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวแลกเปลี่ยนผ้ากัน และแจ้งให้ญาติและเพื่อนของทั้งสองฝ่ายทราบและแจกลูกอมให้เพื่อนบ้าน เพื่อทำให้ทราบว่า ทั้งสองคนจะแต่งงาน ขั้นตอนที่ 3 คือ ฝ่ายเจ้าบ่าวไปส่งค่าสินสอดและของขวัญที่บ้านผู้หญิง ในวันที่

ฝ่ายเจ้าสาวจะมีการจัดงานเลี้ยงเพื่อต้อนรับลูกเขย ถ้าไม่เลือกจัดงานเลี้ยงตอนนี้ เลี้ยงที่หลังก็ได้
ขั้นตอนที่ 4 คือ เจ้าใหญ่และเจ้าบ่าวจะให้ซินแส (算命先生) หาฤกษ์ ขั้นตอนที่ 5 ก็คือฝ่าย
เจ้าบ่าวมารับเจ้าสาวกลับบ้าน ถ้าบ้านเจ้าบ่าวอยู่ไกลน้องชายก็จะตามรถของพี่สาวไปเพื่อส่งพี่สาว
ถ้าอยู่ใกล้ก็รอถึงวันที่ 2 ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดงานเลี้ยงจะมาเชิญน้องชายไป ฝ่ายเจ้าสาวจะเตรียมสินสอด
ให้เจ้าสาวเอาไปด้วย ขั้นตอนที่ 6 คือ คู่รักใหม่กลับบ้านพ่อแม่ของเจ้าสาว จากนั้นจะเป็นเสร็จพิธี”
(陈艺纯 CHEN YICHUN, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2563)

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าขั้นตอนการแต่งงานของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศ
จีนมีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การดูดวง การแลกเปลี่ยนแหวนตรา การให้คำสินสอด การเลือกวันแต่งงาน การรับ
เจ้าสาวกับการจัดงานเลี้ยง และกลับไปเยี่ยมบ้านฝ่ายหญิง แสดงให้เห็นว่า ชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศยังปฏิบัติ
ขั้นตอนต่าง ๆ การแต่งงานที่ถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณี

1.4 ประเพณีเกี่ยวกับแซยิด (วันเกิด)

คำว่า “แซยิด” (生日) เป็นภาษาแต้จิ๋ว หมายความว่า วันเกิด ซึ่งในประเพณีแต้จิ๋ว “แซยิด” หมายถึง ผู้
ที่มีอายุครบ 60 ปี เมื่อถึงวันเกิดผู้ใหญ่ ลูกหลานร่วมกันจัดงานเลี้ยงให้เพื่อฉลองวันเกิดกัน สำหรับเป็นประเพณี
“แซยิด” นั้น ชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราชได้กล่าวไว้ว่า

“ตอนพ่อแม่ครบอายุ 60 ปี ครอบครัวทุกคนของฉันจะไปทำบุญใส่บาตรที่วัดในเวลาตอน
เช้า เพื่อขอให้พ่อแม่ได้มีสุขภาพแข็งแรง แล้วจะพาพ่อแม่ไปกินข้าวที่ภัตตาคาร ผู้ที่เป็นวันเกิด
จะต้องกินบะหมี่ เพราะบะหมี่มีลักษณะเป็นเส้นยาว ๆ จึงมีความเชื่อว่า ผู้ที่กินบะหมี่จะมีชีวิตยาว
เหมือนบะหมี่ และชิวท้อ (寿桃) ก็เป็นอาหารที่ชาวจีนแต้จิ๋วจำเป็นต้องมีในเวลา ‘แซยิด’ เพราะมี
ความหมายเป็นสิริมงคล และมีการซื้อเสื้อผ้าใหม่แน่นอน แต่ในปัจจุบันปกติก็ซื้อเสื้อผ้าใหม่ให้พ่อ
แม่ ไม่เพียงแต่ในวันเกิดวันเดียว”

(ศิริวรรณ สิงห์ปาน, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563)

ชาวจีนแต้จิ๋วที่อาศัยอยู่ในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ให้สัมภาษณ์ประเพณี
เกี่ยวกับแซยิด (วันเกิด) ไว้ว่า

“ชาวจีนแต้จิ๋วในจังหวัดก๊กเอี้ยที่มีอายุครบ 50 ปีก็จะจัดงาน ‘แซยิด’ ได้แล้ว แต่มีเงื่อนไข
ว่า คนที่จะจัดงาน ‘แซยิด’ ในอายุ 50 ปี ลูกของเขาต้องแต่งงานไปหมดและมีหลานด้วย จะถือว่า
เป็นคนอายุโสและสามารถจัดงานได้ ถ้าไม่ได้ตรงตามเงื่อนไขก็จะจัดงานเมื่อครบอายุ 60 ปี ผู้ที่ถึง
วันเกิดจะใส่เสื้อผ้าใหม่ ในอดีตต้องเป็นเสื้อผ้าสีแดง ปัจจุบันไม่ได้กำหนดสี ในวัน ‘แซยิด’ ตอนเช้า
ก็กินบัวลอยไข่หวาน ลูกชายและลูกสาวต้องซื้อชิวท้อ (寿桃) และบะหมี่ ลูกหลานจะมากินข้าวกัน
ครอบครัวที่ร่ำรวยจะเลี้ยงญาติพี่น้องและเพื่อนไปกินข้าวที่ภัตตาคารกัน”

(林延渊 LIN YANYUAN, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2563)

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า ครอบครัวชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยและประเทศจีนจะมีการกิน
ข้าวกันในวัน “แซยิด” (วันเกิด) และยังมีนิยมนิมนต์อาหารที่เป็นมงคล ได้แก่ กินชิวท้อ (寿桃) กินบะหมี่ รวมถึงการใส่

เชื้อใหม่ ๆ เหมือนกัน โดยมีความแตกต่างคือ งาน “แฮยิด” ในประเทศไทยจะจัดตั้งแต่อายุครบ 60 ปีเป็นขึ้นไป แต่ที่ประเทศจีนถ้าถึงอายุ 50 ปีและมีลูกมีหลานก็สามารถจัดงาน “แฮยิด” ได้ จากการศึกษาจึงวิเคราะห์ได้ว่า ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยได้มีการเลื่อนเวลาของการจัดงาน “แฮยิด” ไปเป็นอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนที่ประเทศจีนคือเนื่องจากคนจีนมีการแต่งงานเร็ว ดังนั้นจึงทำให้ เมื่อมีอายุ 50 ปีก็มีลูกมีหลานจำนวนมากซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ แต่เมื่อชาวจีนแต่จิวอพยพเข้ามาในประเทศไทยได้เกิดเปลี่ยนแปลงไปกับสังคมที่ตนเองได้อาศัยอยู่ จึงทำให้มีการแต่งงานช้ากว่าเดิม จึงทำให้การมีลูกมีหลานน้อยกว่าที่ประเทศจีน ดังนั้น จึงมีการเลื่อนการจัดงานวัน “แฮยิด” ไปเป็นช่วงอายุ 60 ปี

1.5 ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

ประเพณีเกี่ยวกับการตายถือเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อผู้วายชนม์ อีกทั้งยังเป็นการแสดงความอาลัยต่อผู้เสียชีวิต การจัดพิธีงานศพของชาวจีนแต่จิวแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน กล่าวคือประเพณีที่เกี่ยวกับการตายของชาวแต่จิวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนาและมีพิธีกรรมหลายขั้นตอน ดังที่ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชได้ กล่าวถึงประเพณีที่เกี่ยวกับการตายไว้ว่า

“ในประเทศไทยงานศพมี 2 ประเภท คือ ผังศพกับเผาศพ ผังศพเป็นพิธีชาวจีนที่ใช้กันมาก ชาวจีนแต่จิวที่มีอายุสูงจะซื้อสุสานให้ตนเอง ผู้เสียชีวิตที่เป็นสมาชิกของสมาคมแต่จิว สมาคมจะมีคนมารับผิดชอบงานศพมาให้ความช่วยเหลือ ถ้าไม่เป็นสมาชิกก็จะมีพระหรือจ้างคนที่จัดการงานศพมาให้ความช่วยเหลือ งานศพส่วนใหญ่จะจัดเป็น 7 วัน บุพการีจะอยู่ทุกวัน วันที่ 1-6 เป็นวันที่ญาติพี่น้องและเพื่อนมาไว้อาลัยผู้เสียชีวิต ลูกหลานของผู้เสียชีวิตจะคุกเข่าทั้งสองข้างของโลง เมื่อคนไหว้เสร็จจะต้องคำนับติดพื้นกลับ และมีขนมปัง น้ำและเส้นสีแดง 1 คู่ให้กับคนที่มาไหว้ เมื่อถึงวันที่ 7 ก็จะมีการทำ ‘กงเต็ก’ (功德) ให้ผู้เสียชีวิต ตอนเช้าจะมีพระจีนมาเพื่อการสวดมนต์ ต่อมาทุกคนกล่าวลากับผู้เสียชีวิตแล้วก็ไปพิธีส่งศพ ในระหว่างทางต้องโยนเงินกระดาษเพื่อซื้อทางให้ผู้เสียชีวิต ตอนถึงสุสานแล้วก็มีคนที่รับและพาไปไหว้ตุ๋นเจี๊ยะก่อน แล้วทำผังศพ สุดท้ายเอารูปถ่ายของผู้เสียชีวิตชีวิตกลับบ้าน ก็ถือว่าเสร็จพิธี”

(อำนวย เวกชัยเรืองเดช, สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2563)

ส่วนชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดก๊กเจีย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ให้สัมภาษณ์ประเพณีเกี่ยวกับการตายว่า

“ในประเทศจีน งานศพสำหรับผู้เสียชีวิตมี 2 ประเภท ประเภทที่ 1 คือ ผู้เสียชีวิตที่มีอายุไม่ถึง 50 หรือพ่อแม่ยังอยู่ จะไม่สามารถจัดพิธีงานศพแบบขนาดใหญ่ ประเภทที่ 2 คือผู้เสียชีวิตที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้ว ก็จะจัดพิธีงานศพใหญ่ได้ ในแต่ละเขตจะมีพื้นที่จัดงานศพให้ มีการจ้างซินแสมาเพื่อตกลงเวลาการจัดงานศพ ส่วนใหญ่จะเป็น 3 วัน 5 วัน หรือ 7 วัน สมาคมจะให้คนมาช่วยงาน ตอนมีคนมาไว้อาลัยผู้เสียชีวิตต้องมีน้ำชาให้ก่อน ลูกหลานของผู้เสียชีวิตจะคุกเข่าทั้งสองข้างของโลง เมื่อคนที่มาไหว้ไหว้เสร็จ ลูกหลานผู้เสียชีวิตต้องคำนับติดพื้นกลับ และมีเส้นสีแดง 1 คู่ ส้ม 2 ลูก และลูกอม 2 อันให้แก่คนที่มาไหว้ เมื่อถึงวันสุดท้ายจะต้องมีการทำ ‘กงเต็ก’ (功德) ให้ผู้เสียชีวิตและมีพิธีการกล่าวลา ในอดีตขั้นตอนออกไปก็คือไปผังศพ แต่

ปัจจุบันต้องเผาศพก่อนและเก็บเถ้ากระดูกในกล่องอิฐไปฝังที่สุสาน ในระหว่างทางยังต้องโยนเงิน กระดาษเพื่อซื้อทางให้ผู้เสียชีวิต สุดท้ายเอารูปถ่ายของผู้เสียชีวิตกลับบ้าน”

(张蕾 ZHANG LEI, สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2563)

จากตัวอย่างการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าประเพณีการตายของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศจีนมีความเหมือนกันในบางประการ เช่น ถ้าผู้เสียชีวิตเป็นสมาชิกของสมาคมแต่จิว สมาคมจะมาช่วยจัดการงานศพและในวันสุดท้ายของงานศพจะต้องทำพิธี ‘กงเต็ก’ (功德) ให้กับผู้เสียชีวิตเพื่อที่จะทำบุญให้แก่ผู้เสียชีวิต เป็นต้น ส่วนความแตกต่างกัน คือ ประเทศไทยสามารถจัดการศพด้วยการฝังหรือเผาก็ได้ ซึ่งชาวจีนแต่จิวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็จะเลือกวิธีการฝังศพเป็นหลัก แต่ในประเทศจีนรัฐบาลกำหนดว่า จะต้องเผาศพก่อนจึงเก็บเถ้ากระดูกไปฝังได้ จึงทำให้ประเพณีการตายมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า นโยบายภาครัฐของประเทศจีนมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงไปของประเพณีดังกล่าว ดังนั้นจึงทำให้การฝังศพของประเพณีการตายในประเทศไทยยังคงรักษารูปแบบประเพณีดั้งเดิมไว้ได้จนถึงปัจจุบัน

2. ประเพณีตามเทศกาล

เทศกาลถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของประเพณี จากการศึกษาพบว่าประเพณีจีนตามเทศกาลนั้นมีจำนวน 5 เทศกาลที่เป็นเทศกาลใหญ่ คือ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลเซ็งเม้ง เทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลกินเจ โดยเทศกาลเหล่านี้ถือเป็นเทศกาลที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นเวลานาน ดังนั้นชาวจีนแต่จิวจึงได้ให้ความสำคัญของเทศกาลเหล่านี้เป็นอย่างมาก และประเพณีตามเทศกาลของชาวจีนแต่จิวยังถือเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมจีนแผ่นดินใหญ่กับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เทศกาลตรุษจีน

เทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลที่จัดขึ้นทุกวันที่ 1 เดือน 1 ตามปฏิทินจีน สำหรับชาวจีนเป็นเทศกาลที่สำคัญและมีการจัดงานฉลองปีใหม่ ประเพณีวันตรุษจีนของชาวจีนแต่จิวส่วนใหญ่จะเหมือนกับจีนแผ่นดินใหญ่ คือ มีการใส่เสื้อผ้าใหม่ ตัดกลอนคู่ใหม่ที่หน้าประตูบ้าน เมื่อทุกคนพบหน้ากันจะพูดคำอวยพรต่อกัน ผู้ใหญ่จะให้อังเปาแก่เด็ก ญาติพี่น้องจะมากินข้าวร่วมกัน เป็นต้น และสิ่งที่ชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศในช่วงเทศกาลตรุษจีนปฏิบัติเหมือนกัน คือ การไหว้บรรพบุรุษและเทพเจ้า ซึ่งเวลาของการไหว้จะเป็นเวลาเช้าของวันปีใหม่ของเซ่นไหว้บรรพบุรุษได้แก่ น้ำชา สุรา ข้าวสวย และต้องเตรียมตะเกียบตามจำนวนบรรพบุรุษ และมีเนื้อสัตว์ 3 หรือ 5 อย่าง เช่น หมู เป็ด ไก่ ปลา เป็นต้น มีขนม ของหวาน ผลไม้ น้ำชา เครื่องดื่ม สุรา รูปคนละ 3 หรือ 5 ดอก (ตามจำนวนคนที่ไหว้) และชุดกระดาษไหว้ ของเซ่นไหว้เทพเจ้าที่บูชาภายในบ้านจะมี เนื้อสัตว์ กับข้าว ผลไม้ ขนม ใบชา 3 แก้ว (แต่ในประเทศไทยจะเป็นน้ำชา) รูป เทียนสีแดง 2 เล่ม และกระดาษเงินกระดาษทอง ถ้ามีการบูชาเจ้าแม่กวนอิมจะใช้น้ำที่สะอาด และจะไม่ใช้น้ำชา ซึ่งของเซ่นไหว้ทั้งหมดจะต้องเป็นมังสวิรัต เมื่อไหว้เสร็จของเซ่นไหว้จะแบ่งกันกินในครอบครัว ของที่เคยใช้ในพิธีการไหว้จะไม่สามารถเอาไปไหว้ได้อีก ส่วนความแตกต่างของชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศคือ ประเพณีพิเศษของชาวจีนแต่จิวประเทศจีนในช่วงตรุษจีนคือ ถ้าจะไปบ้านหรือร้านค้าของญาติหรือมิตรสหายจะต้องเตรียมของขวัญพร้อมกับส้ม 2 ลูก ส่วนคนที่ได้รับของขวัญก็ต้องเตรียมของขวัญพร้อมกับส้ม 2 ลูกเช่นกัน เพราะส้มในภาษาแต่จิวเรียกว่า “ไต้กิก” (大吉) แปลว่า ขอบดี สริมงคล กับชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยจะไม่มีประเพณีนี้ แต่จะมีการให้ของไหว้และผลไม้ต่อกันเท่านั้น

สรุปว่า ให้ความสำคัญกับพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลตรุษจีนอย่างมากเพราะมีวัฒนธรรมการไหว้ของตนเอง ซึ่งของเซ่นไหว้สำหรับบรรพบุรุษและเทพเจ้านั้นจะมีความแตกต่างกัน และสิ่งของที่ใช้ในการเซ่นไหว้จะไม่สามารถเอาไปไหว้ได้อีก สะท้อนให้เห็นความเคร่งครัดในการประกอบพิธีกรรมของชาวจีนแต่จิวในเรื่องการไหว้ แต่การมอบส้มยังถือเป็นประเพณีที่มีความพิเศษสำหรับชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนในช่วงตรุษจีน ซึ่งปัจจุบันในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

2.2 เทศกาลเซ็งเม้ง

เทศกาลเซ็งเม้งจะจัดขึ้นในวันที่ 5 เดือน 4 ตามปฏิทินสุริยคติเป็นหลัก และบางปีจะจัดขึ้นในวันที่ 4 เดือน 4 (เช่น ปี พ.ศ. 2563) เทศกาลเซ็งเม้งเป็นวันที่แสดงความเคารพถึงบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อถึงเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศจีนจะมีการรวมตัวกันกับสมาชิกของครอบครัวและญาติพี่น้อง เพื่อเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน โดยจะมีการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ไปด้วย เรียกว่า ซาแซ (三牲) หมายความว่า เนื้อสัตว์ 3 อย่าง หรือ หองแซ (五牲) หมายความว่า เนื้อสัตว์ 5 อย่าง ข้าว ของแห้ง ของหวาน ผลไม้ น้ำชา สุรา เครื่องดื่ม รูปเทียน และชุดกระดาษไหว้ ของเซ่นไหว้ของจังหวัดก๊กเอี้ยจะต้องมีเต้าหู้แข็ง 5 แผ่นและผัดขุนผ่าย 1 จาน แต่ในประเทศไทยจะไม่มี โดยที่ญาติพี่น้องจะแบ่งกันซื้อของไหว้ และจะต้องเดินทางออกจากบ้านตั้งแต่เช้ามืด เมื่อถึงที่สุสานจะต้องไปถึงเวลาก่อนเที่ยงวัน ถึงสุสานแล้วจะต้องทำความสะอาดสุสานก่อน เมื่อทำเสร็จแล้วจึงจัดกระดาษรูปและของเซ่นไหว้ต่าง ๆ แต่มีข้อแตกต่างคือ เมื่อไหว้บรรพบุรุษเสร็จชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยจะนำชุดกระดาษไปเผาและบางครอบครัวยังมีการจุดประทัดด้วย และจะนำของเซ่นไหว้กินร่วมกันในบริเวณสุสานเพื่อไม่ให้ของเซ่นไหว้เสีย เพราะประเทศไทยมีอากาศร้อน ระยะทางไปกลับสุสานค่อนข้างไกล อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติพี่น้อง ส่วนชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนไหว้เสร็จก็จะเก็บสิ่งของกลับบ้าน ไม่มีการเผากระดาษและจุดประทัดที่สุสาน เพราะปัจจุบันในจังหวัดก๊กเอี้ยมีนโยบายใหม่คือ ห้ามเผากระดาษและจุดประทัดที่สุสาน

สรุปว่า เทศกาลเซ็งเม้งถือเป็นเทศกาลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศจีน เพราะถือเป็นการรำลึกถึงบรรพบุรุษที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ตามความเชื่อของชาวจีน เชื่อกันว่าผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วแต่ยังมีวิญญาณอยู่ ฉะนั้นการไหว้บรรพบุรุษจึงเป็นการระลึกถึงและแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษ บรรพบุรุษสามารถรับของไหว้และกระดาษเงินกระดาษทองที่ลูกหลานบูชาให้ผ่านพิธีการไหว้ หากครอบครัวใดละเลยไม่ไหว้จะถือว่าไม่มีความกตัญญู และยิ่งเชื่อว่าชีวิตของครอบครัวจะไม่มีความสุข เทศกาลเซ็งเม้งถือเป็นเทศกาลที่สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างครอบครัวและวงศ์ตระกูลเป็นอย่างดี ซึ่งเทศกาลนี้ชาวจีนแต่จิวทั้งประเทศไทยและประเทศจีนยังคงมีการปฏิบัติตามรูปแบบดั้งเดิมที่เหมือนกัน แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัยซึ่งมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อช่วยให้การไหว้บรรพบุรุษมีความสะดวกยิ่งขึ้นและบางครั้งก็ไม่ต้องเดินทางไปไหว้ถึงสุสานเป็นต้น

2.3 เทศกาลไหว้บ๊ยะจ่าง

เทศกาลไหว้บ๊ยะจ่างเป็นเทศกาลที่จัดขึ้นทุกวันที่ 5 เดือน 5 ตามปฏิทินจีน เป็นเทศกาลที่รำลึกถึงชวีหยวน (屈原) เนื่องจากชวีหยวน (屈原) เป็นนักการเมืองและนักกวีของจีนโบราณ ในสมัยของชวีหยวน (屈原) แผ่นดินจีนได้แบ่งออกเป็น 7 ประเทศ ประเทศของชวีหยวน (屈原) ได้ถูกรุกราน ท่านจึงฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดลงในแม่น้ำ ผู้คนเกิดความรู้สึกเคารพในความรักชาติของท่าน จึงทำขนมบ๊ยะจ่างโปรยลงในแม่น้ำเพื่อให้ปลากินศพของท่าน จากตำนานดังกล่าวจึงกลายเป็นเทศกาลไหว้บ๊ยะจ่างตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ในเทศกาลไหว้บ๊ยะจ่างจะมีการไหว้เจ้าที่

และไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศจะเตรียมของไหว้ต่าง ๆ และขนมบ๊ะจ่างไปไหว้ที่วัด ศาลเจ้า หรือ ภายในบ้าน ขนมบ๊ะจ่างของประเทศไทยมีลักษณะเหมือนกันกับขนมบ๊ะจ่างของจังหวัดก๊กเอี้ยคือ บ๊ะจ่าง 1 ลูกจะมีทั้งไส้หวานและไส้เค็ม วัตถุดิบจะประกอบด้วย ข้าวเหนียว กุ้งแห้ง เห็ดหอม กุนเชียง เนื้อหมู ไช้แดงเค็ม ถั่วลิสง แป้งก๊วย และเผือก เป็นต้น รสชาติจะมีทั้งหวานทั้งเค็ม ส่วนความแตกต่างคือ ในระหว่างหมู่บ้านของจังหวัดก๊กเอี้ยจะมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือมังกรเพื่อเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการรำลึกถึง ชวีหยวน (屈原) แต่ในย่านเยาวราชไม่มีกิจกรรมเช่นนี้

จึงสรุปได้ว่า ชาวจีนแต่จิวของทั้งสองประเทศมีเทศกาลไหว้บ๊ะจ่างเหมือนกัน และขนมบ๊ะจ่างของทั้งสองประเทศมีลักษณะที่เหมือนกัน คือ บ๊ะจ่างมีรสชาติทั้งหวานทั้งเค็ม แสดงให้เห็นว่า ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยได้สืบทอดประเพณีการไหว้และบ๊ะจ่างของแต่จิวนี้ให้คงอยู่ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต คือ ในจังหวัดก๊กเอี้ยมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือมังกรในเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง แต่ในย่านเยาวราชของประเทศไทยไม่มีกิจกรรมนี้ เพราะชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีวิถีชีวิตที่เข้าร่วมกับคนไทย จึงมีการเปลี่ยนแปลงในการจัดกิจกรรมการแข่งขันเรือมังกร

2.4 เทศกาลไหว้พระจันทร์

เทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นเทศกาลที่จัดขึ้นทุกวันที่ 15 เดือน 8 ตามปฏิทินจีน ดวงจันทร์ในวันไหว้พระจันทร์นั้นจะสว่างและมีรูปทรงกลมใหญ่ มีความหมายเป็นสิริมงคล ซึ่งในตำนานจีนได้กล่าวว่า มีเทพธิดาทานหนึ่งอาศัยอยู่ในดวงจันทร์ นามว่า “ฉางเอ๋อ” (嫦娥) ชาวจีนแต่จิวจึงมีความเชื่อว่าการไหว้พระจันทร์จะทำให้ครอบครัวมีความสุขและผู้หญิงต้องการหน้าตาที่สวยงาม สามียี่ติ ก็จะต้องไหว้พระจันทร์ ดังนั้น เมื่อถึงวันไหว้พระจันทร์ชาวจีนแต่จิวในทั้งสองประเทศจะตั้งโต๊ะไหว้ พื้นที่ของการตั้งโต๊ะมีทั้งหน้าบ้าน บริเวณลานบ้าน ระเบียงบ้านหรือบนหลังคาบ้าน หรือบางเขตจะจัดพื้นที่เพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมกันตั้งโต๊ะไหว้ พิธีกรรมการไหว้พระจันทร์ส่วนใหญ่จะเริ่มช่วงตอนหัวค่ำ ซึ่งเป็นช่วงที่ดวงจันทร์ตรงศีรษะ บนโต๊ะเซ่นไหว้จะวางกระถางธูป 1 ใบ จุดเทียน 1 คู่ และของเซ่นไหว้ต่าง ๆ ที่เป็นมงคลสิริมงคล เช่น น้ำชา ขนมไหว้พระจันทร์ไม่ว่าไส้ไหน ขนมหวานเจ ผลไม้ตามฤดูกาลและต้องมีความหมายดี (โดยส้มโอต้องเป็นหนึ่งในผลไม้ที่ต้องไหว้) และยังมีเผือก อ้อย 1 คู่ โคมไฟ และชุดกระดาษไหว้ เป็นต้น ในอดีตชาวจีนแต่จิวที่เป็นผู้ชายจะไม่นิยมไหว้พระจันทร์ เนื่องจากชาวจีนเชื่อว่าพระจันทร์ถือเป็นธาตุหยิน (阴) ซึ่งตรงกับธาตุของผู้หญิง แต่ผู้ชายเป็นธาตุหยาง (阳) ดังนั้นจึงไม่ต้องไหว้ด้วย แต่ในปัจจุบันชาวจีนแต่จิวทั้งผู้หญิงและผู้ชายก็สามารถไหว้พระจันทร์ได้เช่นกัน และผู้หญิงบางคนจะเอาเครื่องใช้สตรีเป็นของเซ่นไหว้ เช่น เครื่องสำอาง เครื่องประดับ เป็นต้น เพื่อขอให้ตนเองสวยงามขึ้นและมีสามียี่ติ ในย่านเยาวราชจะมีการจัดพิธีการไหว้พระจันทร์ที่ซุ้มประตูเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นกิจกรรมใหญ่ ส่วนในจังหวัดก๊กเอี้ยก็มีกิจกรรมเช่นเดียวกันแต่จะจัดภายในบ้านของตนเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศมีความตั้งใจในการรักษาประเพณีเก่าแก่นี้ให้คงอยู่ ซึ่งพิธีกรรมการไหว้พระจันทร์ของย่านเยาวราชและจังหวัดก๊กเอี้ยได้มีการรักษาและสืบทอดไว้เป็นอย่างดี แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น คือ เทศกาลไหว้พระจันทร์ในอดีตเป็นเทศกาลของผู้หญิง แต่ปัจจุบันผู้ชายในทั้งสองประเทศก็สามารถไหว้ได้ และผู้หญิงในทั้งสองประเทศได้เพิ่มเครื่องใช้สตรีเป็นของเซ่นไหว้เพื่อขอให้ตนเองสวยงามขึ้นและมีสามียี่ติ สะท้อนให้เห็นว่า โดยความก้าวหน้าของสังคม ชาวจีนแต่จิวก็เปลี่ยนความคิดของการบูชาแบบดั้งเดิม ให้ผู้ชายร่วมในพิธีการไหว้พระจันทร์และได้เพิ่มเครื่องใช้สตรีเป็นของเซ่นไหว้

2.5 เทศกาลกินเจ

เทศกาลกินเจจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปฏิทินจีน เทศกาลกินเจเป็นเทศกาลที่เกิดขึ้น

จากชาวจีน และได้รับความนิยมจากประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ในราชวงศ์ หมิง ชาวจีนมีการอพยพไปยังประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการอพยพนั้น ก็ยังนำวัฒนธรรมประเพณีของตนเองมาเผยแพร่ยังประเทศต่าง ๆ ด้วย เช่น เทศกาลกินเจ ที่เป็นการนำคติความเชื่อเรื่องการละเว้นเนื้อสัตว์ ซึ่งเมื่อกินอาหารเจแล้วจะทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง และการละเว้นการฆ่าสัตว์สวดคล้องกับแนวคิดของหลักพุทธศาสนา จึงทำให้เทศกาลกินเจนี้ได้รับความนิยมในประเทศไทยอย่างมาก โดยในย่านเยาวราชก็มีการจัดกิจกรรมกินเจที่ยิ่งใหญ่ ในช่วงเวลาเทศกาลกินเจ ถนนเยาวราชจะแขวนธงเจในทุกที่และไม่มีการขายเนื้อสัตว์ ชาวจีนแต่จิวของย่านเยาวราชก็จะงดกินเนื้อสัตว์เช่นกัน ส่วนชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ยบางคนกินเจเฉพาะในวันปีใหม่จีน ซึ่งสอดคล้องกับ DENG JUNGE (2558) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมการกินเจในย่านเยาวราช พบว่า ในประเทศจีนมีประเพณีการกินเจในวันปีใหม่จีน เพราะในวันปีใหม่ต้องทำดี ไม่ควรฆ่าสัตว์ และในอดีตสังคมมีชีวิตอย่างยากจนต้องประหยัดอาหาร ปัจจุบันชาวจีนมีชีวิตที่ดี ประเพณีการกินเจจึงเริ่มหายไป มีแต่หมู่บ้านหนึ่งของแต่จิวได้จัดงานเทศกาลกินเจ หมู่บ้านชื่อ ShengAnLou (盛安楼) ชาวบ้านของหมู่บ้าน ShengAnLou (盛安楼) มาจากฮกเกี้ยนสืบเชื้อสายจากนามสกุล “จาง” (张) เทศกาลกินเจของหมู่บ้าน ShengAnLou (盛安楼) มาจากบรรพบุรุษที่เคยไปประเทศไทย ช่วงเวลาของการกินเจเหมือนกับประเทศไทยเป็นวันที่ 1 ถึงวันที่ 9 เดือน 9 ตามปฏิทินจีน โดยในวันที่ 3 วันที่ 6 และวันที่ 9 จะเป็นวันไหว้ และวันที่ 6 เป็นวันไหว้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทั้งหมู่บ้านจะมีการจัดงานสำหรับพิธีการไหว้เจ้า รูปแบบการไหว้ในวันนี้คือ ต้องมีการตั้งโต๊ะไหว้ในจัตุรัสหมู่บ้าน โต๊ะไหว้แบ่งตามครอบครัว ครอบครัวหนึ่งใช้โต๊ะเดียว ของเซ่นไหว้ต้องเป็นมังสรวีติ มีของแห้ง ฮวกก้วย (发粿) อั่งถ่อก้วย (红桃粿) ผลไม้ตามฤดูกาล และกระดาศเงินกระดาศทอง และมีการแสดงจิวแต่จิว ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าเยี่ยมชม เพราะเป็นกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่ และเป็นหมู่บ้านเดียวที่ได้จัดงานเทศกาลกินเจในประเทศจีน (潮汕罕见围楼存有独一无二的九皇斋节 2562) แต่ในจังหวัดก๊กเอี้ยไม่มีประเพณีเทศกาลกินเจ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เทศกาลกินเจในย่านเยาวราชยังคงมีการสืบทอดและมีการจัดเป็นกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในช่วงเวลาเทศกาลกินเจจะมีการงดเว้นการฆ่าสัตว์ เพราะการกินเจสอดคล้องกับแนวคิดของชาวไทยซึ่งเป็นแนวคิดของศาสนาพุทธ จึงทำให้เทศกาลกินเจในประเทศไทยได้พัฒนาเป็นเทศกาลที่สำคัญ ส่วนในประเทศจีนมีเพียงชาวจีนฮกเกี้ยนหมู่บ้าน ShengAnLou เพียงหมู่บ้านเดียว ที่ได้จัดงานเทศกาลกินเจ ซึ่งเทศกาลกินเจผู้วิจัยได้สันนิษฐานว่าบรรพบุรุษของหมู่บ้านนี้ได้เดินทางไปยังประเทศไทยจึงได้นำเข้ามาเผยแพร่จากในหมู่บ้าน ShengAnLou (盛安楼) และกลายเป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ของหมู่บ้าน ทำให้มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าเยี่ยมชมการจัดงานเทศกาลกินเจ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนที่มีสัญชาติที่แตกต่างกันแต่มีความคิดและความเชื่อเหมือนกัน ก็จะยอมรับวัฒนธรรมของกันและกัน

3. วันสำคัญในคติความเชื่อของชาวจีนแต่จิว

วันสำคัญในคติความเชื่อของชาวจีนแต่จิวเป็นวันที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในตำนานจีน ชาวจีนแต่จิวจะจัดงานไหว้เพื่อที่จะขอลี้ภัย ขอพร และแสดงความเคารพขอบคุณต่อเทพเจ้า วันสำคัญในคติความเชื่อของชาวจีนแต่จิวที่ผู้วิจัยศึกษามี 3 วัน คือ วันไหว้ศาลเจ้าตี่จูเอี้ยะ วันไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว และวันไหว้บรรพบุรุษ มีรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 วันไหว้ศาลเจ้าตี่จูเอี้ยะ

ตี่จูเอี้ยะเป็นเทพเจ้าที่ปกป้องบ้านเรือน ร้านค้าและโรงงาน เพราะตี่จูเอี้ยะเป็นเจ้าสถิตอยู่ใต้ดิน ซึ่งศาล

เจ้าตู่เอี้ยะของชาวจีนแต่จิวจะตั้งอยู่บนพื้น ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่า การบูชาศาลเจ้าตู่เอี้ยะในบ้าน ร้านค้า และโรงงานของตนเองจะช่วยอวยพรให้ผู้ศรัทธามีชีวิตราบรื่นและการทำธุรกิจได้เจริญรุ่งเรือง ชาวจีนแต่จิวของทั้งสองประเทศได้รับการและสืบทอดประเพณีการไหว้ศาลเจ้าตู่เอี้ยะเป็นอย่างดี ความเหมือนในพิธีการเช่นไหว้ได้แก่ ของเซ่นไหว้ตู่เอี้ยะจะเป็นสิ่งของที่หาง่าย ไม่ยุ่งยากในการบูชา ส่วนใหญ่จะเป็น เนื้อสัตว์ กับข้าว ผลไม้ ขนม ใบชา 3 แก้ว (แต่ในประเทศไทยจะเป็นน้ำชา) เทียนสีแดง 2 เล่ม กระดาษเงินกระดาษทอง และผลไม้ที่มีความหมายดี เช่น ส้ม แอปเปิ้ล องุ่น เป็นต้น พิธีการไหว้ตู่เอี้ยะส่วนใหญ่จะเป็นเวลาเช้าตรู่ ในพิธีการไหว้ตู่เอี้ยะเริ่มแรกคือนำของเซ่นวางด้านหน้าศาลเจ้าตู่เอี้ยะ แล้วจุดเทียนสีแดง 2 เล่ม ต่อไปจุดธูป 3 หรือ 5 ดอกไหว้และนำธูปปักลงในกระถางธูป รอรูปร่างไปมากกว่าครึ่งหนึ่งก็ยกกระดาษเงินกระดาษทองขึ้นมาเหนือศีรษะไหว้ตู่เอี้ยะก่อนแล้วเอาไปเผา สุดท้ายกลับไปเก็บของเซ่นต่าง ๆ ไว้ แต่มีความแตกต่างคือ ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชจะจัดพิธีการไหว้ตู่เอี้ยะในวันที่ 1 และวันที่ 15 แต่ละเดือน ตามปฏิทินจีน ส่วนชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ย ประเทศจีนจะมีวันที่ไหว้ตู่เอี้ยะ 2 แบบ แบ่งเป็น ที่บ้านจะจัดการไหว้ตู่เอี้ยะในวันที่ 1 และวันที่ 15 แต่ละเดือน ตามปฏิทินจีน เพื่อขอให้ครอบครัวมีชีวิตที่มีความสุข ที่ร้านค้าและโรงงานจะไหว้วันที่ 2 และวันที่ 16 แต่ละเดือน ตามปฏิทินจีน เพื่อขอธุรกิจเจริญรุ่งเรือง บางคนจึงได้ไหว้ทั้ง 4 วันในแต่ละเดือน

สรุปว่า ชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศได้รับการไหว้ตู่เอี้ยะไว้เป็นอย่างดีเหมือนกัน ความแตกต่างคือ ชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ยได้แบ่งวันที่ไหว้เป็น 2 แบบตามสถานที่และวัตถุประสงค์ของการไหว้ คือวันที่ 1 และวันที่ 15 ไหว้ที่บ้านเพื่อขอให้ครอบครัวมีความสุข วันที่ 2 และวันที่ 16 ไหว้ที่ร้านค้าหรือโรงงานเพื่อขอให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง แต่รูปแบบการไหว้ของชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชมีรูปแบบเดียว สะท้อนให้เห็นว่า ชาวจีนแต่จิวในทั้งสองประเทศได้รับการและสืบทอดประเพณีการไหว้ตู่เอี้ยะไว้เป็นอย่างดี เพราะศาลเจ้าตู่เอี้ยะเป็นความเชื่อที่ได้รับความนิยมของชาวจีนแต่จิว แต่ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือจะไหว้ตู่เอี้ยะทุกวันที่ 1 และวันที่ 15 ของทุกเดือน

3.2 วันไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว

เจ้าแม่มาโจ้ว (เจ้าแม่ทับทิม) จากตำนานโบราณของชาวจีนกล่าวไว้ว่า ท่านเคยเกิดเป็นมนุษย์มาก่อน โดยมีนามว่า “หลินม่อ” (林默) เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนที่อาศัยอยู่ริมทะเลมาตั้งแต่เด็ก และมักจะช่วยเหลือผู้คนทางทะเลอยู่เสมอ และหลังจากที่ท่านได้เสียชีวิตลง ท่านก็ได้กลายเป็นเทพธิดาอยู่บนสวรรค์ มีนามว่า เจ้าแม่มาโจ้ว หรือเจ้าแม่ทับทิมที่คนไทยเชื้อสายจีนเรียกกันมา ดังนั้นผู้คนจึงเชื่อว่าเจ้าแม่มาโจ้วจะอวยพรให้ชาวประมงสามารถหาปลาได้จำนวนมาก พ่อค้าแม่ค้าเดินทางออกทะเลอย่างปลอดภัยและทำการค้าขายได้ดี จึงเกิดประเพณีการไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว พิธีการไหว้จะจัดในวันตาย (วันที่ 9 เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติจีน) และวันเกิด (วันที่ 23 เดือน 3 ตามปฏิทินจันทรคติจีน) ของเจ้าแม่มาโจ้ว รูปแบบการไหว้เจ้าแม่มาโจ้วมีหลายรูปแบบ เช่น การตั้งโต๊ะไหว้ที่บ้าน การไหว้ที่ศาลเจ้าเจ้าแม่มาโจ้ว และบางสมาคมยังมีการจัดพิธีใหญ่ในการไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว ในอดีตชาวจีนแต่จิวมีชีวิตอยู่ใกล้กับทะเลและทำการค้าขายจากทางทะเล ชาวจีนแต่จิวในทั้งสองประเทศจึงมีความเชื่อเจ้าแม่มาโจ้วเหมือนกัน แต่ปัจจุบันประเพณีการไหว้เจ้าแม่มาโจ้วในย่านเยาวราชเริ่มเลือนหายไป เพราะชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชได้ย้ายถิ่นมายังประเทศไทย ซึ่งไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับแม่น้ำและทะเลต่อไป จึงมีแต่ชาวประมงหรือสมาชิกของสมาคมแต่จิวต่าง ๆ ที่ได้ร่วมพิธีการไหว้มาโจ้ว ส่วนจังหวัดก๊กเอี้ยเป็นเมืองที่มีแม่น้ำขนาดใหญ่จำนวน 3 สาย ผู้คนเรียกจังหวัดนี้ว่า “ดอกบัวบนน้ำ” แสดงถึงวิถีชีวิตประจำวันของชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ยมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำอย่างใกล้ชิด ดังนั้นเจ้า

แม่มาโจ้วจึงเป็นเทพที่มีความสำคัญ จังหวัดก๊กเอี้ยก็มีวัดเทพเจ้ามาโจ้วที่มีขนาดใหญ่จำนวน 2 ที่ และมีการจัดพิธีการไหว้มาโจ้วในสมาคมแต่จิวทุกปี สมาคมจะจ้างช่างถ่ายวืตศัณมาเพื่อบันทึกกิจกรรมการไหว้บูชา แล้วทำเป็นแผ่นซีดีให้กับสมาชิกของสมาคม อีกทั้งยังมีการอัปโหลดไปยังอินเทอร์เน็ตให้คนภายนอกได้เปิดดูอย่างแพร่หลาย

สรุปว่า การไหว้เจ้าแม่มาโจ้วมีความเหมือนกันคือ สมาคมชาวจีนแต่จิวของทั้งสองประเทศยังคงพยายามรักษาและสืบทอดประเพณีการไหว้เจ้าแม่มาโจ้วนี้อยู่ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงบางประการ เช่น ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชได้เปลี่ยนวิถีชีวิตจากจากเดิมมาสู่วิถีชีวิตใหม่ในประเทศไทยและไม่ได้ค้าขายทางทะเลเช่นอดีต จึงมีการไหว้เจ้าแม่มาโจ้วลดลงตามประเพณีเก่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมของชีวิตเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลต่อการสืบทอดประเพณี

3.3 วันไหว้บรรพบุรุษ

วันไหว้บรรพบุรุษ คือการทำพิธี เช่นไหว้ผู้ที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งวันไหว้บรรพบุรุษ ณ ที่นี้ไม่ใช่เทศกาลเซ่งเม้ง กล่าวคือในวันไหว้บรรพบุรุษจะมีการจัดโต๊ะไหว้บรรพบุรุษตามเทศกาลของประเทศจีนและวันเสียชีวิตของบรรพบุรุษชาวจีนแต่จิว ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชและจังหวัดก๊กเอี้ยจะจัดโต๊ะเช่นไหว้เหมือนกัน เวลาการไหว้บรรพบุรุษจะเป็นเวลาเช้านี้ โดยจะตั้งโต๊ะด้านหน้ารูปภาพของบรรพบุรุษ มีการจัดกระถางธูปด้านหน้าตรงกลางของโต๊ะ ของเช่นไหว้จะมี ซาแซ (三牲 เนื้อสัตว์ 3 อย่าง) หรือ โหง่วแซ (五牲 เนื้อสัตว์ 5 อย่าง) ของแห้ง ข้าว อาหารหวาน ผลไม้ น้ำชา สุรา เครื่องดื่ม เทียนสีแดง 2 เล่ม (ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเทียนไฟฟ้าสีแดง) ธูปคนละ 3 หรือ 5 ดอก (ตามจำนวนคนที่ไหว้) และชุดกระดาศไหว้บรรพบุรุษ ของเช่นไหว้ของจังหวัดก๊กเอี้ยจะต้องมีเต้าหู้แข็ง 5 แผ่นและผัดซุนฝ่าย 1 จาน แต่ในประเทศไทยจะไม่มี เมื่อจุดธูปไหว้เสร็จก็นำธูปปักลงในกระถางธูป รอธูปไปมากกว่าครึ่งหนึ่งก็ยกกระดาศเงินกระดาศทองขึ้นมาไหว้บรรพบุรุษแล้วนำไปเผาในถังเผากระดาศ แล้วก็เก็บโต๊ะเช่นไหว้ได้ โดยของเช่นไหว้จะนำไปเป็นอาหารของครอบครัว เพราะชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่า การกินของเช่นจะเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

จึงสรุปได้ว่า ชาวจีนแต่จิวในประเทศไทยและประเทศจีนได้ปฏิบัติตามประเพณีการไหว้บรรพบุรุษ ชาวจีนแต่จิวทั้งสองประเทศยังให้ความสำคัญอย่างมากในการไหว้บรรพบุรุษ เพราะชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อเรื่องผี เชื่อว่าผู้คนที่เสียชีวิตไปแล้ววิญญาณยังคงอยู่และยังสามารถรับสิ่งของเช่นไหว้และเงินกระดาศที่คนเผาไปให้ได้ ความเชื่อเรื่องผียังสามารถสะท้อนให้เห็นในประเพณีอื่น ๆ เช่น ประเพณีการตายและประเพณีเทศกาลเซ่งเม้ง เป็นต้น

4. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเพณีต่าง ๆ ในรอบปี

ประเพณีของชาวจีนแต่จิวมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ชาวจีนแต่จิวมีประเพณีของตนเองและมีความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ดังนั้น ชาวจีนแต่จิวจึงรักษาและสืบทอดประเพณีต่าง ๆ ของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถเผยแพร่ไปยังสังคมภายนอก ประเพณีของชาวจีนแต่จิวของทั้งสองประเทศก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง กล่าวคือ ชาวจีนแต่จิวที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยได้เปลี่ยนสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทางประเพณีดั้งเดิม และชาวจีนแต่จิวที่ใช้ชีวิตในสังคมไทยจะต้องปฏิบัติตามนโยบายของประเทศไทย ซึ่งทำให้ประเพณีของแต่จิวบางอย่างได้ลดน้อยลง และเมื่อชาวจีนแต่จิวได้แต่งงานกับคนสัญชาติอื่น จึงทำให้ประเพณีของทั้งสองประเทศได้ผสมกลมกลืนและพัฒนาประเพณีใหม่ เช่น เทศกาลกินเจ เป็นต้น และเนื่องจากการมีวิทยาการสมัยใหม่เกิดขึ้นทำให้ของเช่นไหว้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน คือ ชาวจีนแต่จิวจะใช้เทียนไฟฟ้าสีแดงมาแทนเทียนสีแดงที่ทำจากขี้ผึ้งในการประกอบพิธีต่าง ๆ ส่วนการเปลี่ยนแปลงของชาวจีนแต่จิวในประเทศจีนก็มีปัจจัยเช่นกัน คือ การมีนโยบายภาครัฐใหม่ของจังหวัดก๊กเอี้ย เช่น การห้ามเผากระดาศไหว้ในสุสาน จึงทำให้ประเพณีเผากระดาศของ

เทศกาลแข่งแข่งเริ่มหายไป และเนื่องจากวิทยาการสมัยใหม่ทำให้ผู้คนสามารถบันทึกวิถีทัศน์สำหรับการประกอบพิธีการไหว้เจ้าหรือไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลต่าง ๆ แล้วนำมาทำลงแผ่นซีดีหรืออ็อปโหลดไปยังอินเทอร์เน็ตให้คนภายนอกได้เปิดดูอย่างแพร่หลาย

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประเพณีของชาวจีนแต่จิวที่เยาวราช ประเทศไทย และในจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเหมือนกันและความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประเพณีของชาวจีนแต่จิวได้แบ่งออกเป็น ประเพณีวงจรชีวิต ประเพณีตามเทศกาล และประเพณีในคติความเชื่อของชาวจีนแต่จิว ประเพณีวงจรชีวิตของชาวจีนแต่จิวเป็นสัญลักษณ์ของชาวดัตช์ ทำให้ชาวจีนแต่จิวมีความแตกต่างกับกลุ่มคนอื่น สามารถแบ่งเป็น 5 ประการ ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับชุกฮวยฮั้ง ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับแซยิด และประเพณีเกี่ยวกับการตาย ประเพณีวงจรชีวิตคือประเพณีส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเรื่องในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2558, น. 136-139) ที่ได้กล่าวถึง ลักษณะของประเพณีในวงจรชีวิตคือประเพณีที่ใช้ในสิ่งที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิตของมนุษย์ที่ไม่สามารถกำหนดเวลาล่วงหน้าได้ อย่างเช่น ความตาย เป็นต้น เป็นเรื่องของคนในครอบครัวญาติพี่น้องกัน ประเพณีตามเทศกาลจีนเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของชาวจีนแต่จิว ตามที่ นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย พบว่า ย่านเยาวราชเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมสำคัญ ชาวจีนแต่จิวในย่านเยาวราชยังคงปฏิบัติตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลแข่งแข่ง เทศกาลบ๊ะจ่าง เป็นต้น ซึ่งมีความเหมือนกันกับชาวจีนแต่จิวในจังหวัดก๊กเอี้ย ประเทศจีน และเทศกาลตามประเพณีมีจำนวน 5 เทศกาล ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลแข่งแข่ง เทศกาลบ๊ะจ่าง เทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลกินเจ นอกจากนี้ ชาวจีนแต่จิวยังมีวันสำคัญที่เกิดจากคติความเชื่อจำนวน 3 วันคือ วันไหว้ศาลเจ้าตุ้เอี้ยะ วันไหว้เจ้าแม่มาโจ้ว และวันไหว้บรรพบุรุษ วันไหว้ศาลเจ้าตุ้เอี้ยะและวันไหว้เจ้าแม่มาโจ้วถือเป็นวันที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเทพเจ้าในตำนานจีน โดยชาวจีนแต่จิวจะจัดพิธีกรรมเพื่อไหว้เทพเจ้าเพื่อขอพรในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพและขอบคุณต่อเทพเจ้า ส่วนวันไหว้บรรพบุรุษชาวจีนแต่จิวจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ ในการเช่นไหว้บรรพบุรุษเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรำลึกและแสดงความลูกกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ว่าวันเวลาจะผ่านไปสักเพียงใดแต่ชาวจีนแต่จิวก็ยังคงมีการสืบทอดให้วันสำคัญจากคติความเชื่อยังคงอยู่ได้ในปัจจุบัน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของประเพณีต่าง ๆ มีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และเป็นปัจจัยเร่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ LAN YANDAN (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเทศกาลแข่งแข่ง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลแข่งแข่งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาช่วง พ.ศ. 2550-2560 เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพิธีกรรมเทศกาลแข่งแข่งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาช่วง พ.ศ. 2550-2560 ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมเทศกาลแข่งแข่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญของชาวจีนแต่จิว เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของขงจื้อที่เน้น

เรื่องความกตัญญู และเป็นความเชื่อเรื่องวิญญาณหรือผี พิธีกรรมการเซ่นไหว้มีความเหมือนและความแตกต่างตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ่งเม้งยังมีเกิดผลดีต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวชาวจีนแต้จิ๋ว โดยการวิจัยที่เปรียบเทียบชาวจีนแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา มีการเปลี่ยนแปลงไปตามชาวจีนในรุ่นต่อมา ซึ่งจากการศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยและประเทศจีนจะเห็นได้ว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายภาครัฐ การย้ายถิ่น การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ รวมถึงการพัฒนาของสังคมโลก ดังจะเห็นได้จาก การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของคนไทยย่านเยาวราชและของชาวจีนในจังหวัดก๊กเอี้ย สะท้อนให้เห็นถึงสายสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างชาวจีนแต้จิ๋วทั้งที่ประเทศไทยและประเทศจีน รวมถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อที่ยังคงมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบันอันส่งผลทำให้ประเพณีต่าง ๆ ยังสามารถดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษารั้้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีของชาวจีนแต้จิ๋วทั้งที่ย่านเยาวราชและที่จังหวัดก๊กเอี้ย และยังสามารถเป็นแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศให้ดำรงอยู่ได้ต่อไปในอนาคต
2. ทำให้ลูกหลานของชาวจีนแต้จิ๋วได้ระลึกถึงที่มาและคำสอนของบรรพบุรุษตนเอง อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้ลูกหลานได้ตระหนักและร่วมกันสืบทอดประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีให้คงอยู่ได้สืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประเพณีในรอบปีที่เป็นประเพณีตามเทศกาลอื่นเพิ่ม (เช่น เทศกาลหยวนเซียว เทศกาสารทจีน)
2. ควรศึกษาวิธีการให้ลูกหลานของชาวจีนแต้จิ๋วมีความสนใจและอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต้จิ๋ว

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย

จากการศึกษาประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนทำให้ผู้วิจัยได้เกิดความรู้และความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากปัจจัยทั้งทางด้าน นโยบายภาครัฐ การย้ายถิ่น การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ ดังนั้นจึงทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองประเทศต่างต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามชาวจีนแต้จิ๋วก็ยังสามารถรักษาประเพณีในรอบปีของตนเองไว้ได้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

จรัสลักษณ์ จีรพัฒน์วาทย์. (20 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน์. (2558). *ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- ปิยนาด บุนนาค. (2559). *สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2548). *ประเพณี 12 เดือน*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). *ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ศิริวรรณ สิงห์ปาน. (20 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- สุนี เอี่ยมวชิรกุล. (20 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2558). *ความสัมพันธ์วัฒนธรรมประเทศไทยและประเทศจีน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สมุทรปราการ: โครงการสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- อดุลย์ รัตนมันเกษม. (2558). *วัฒนธรรมแต่จิว*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- อัศวิน ลิ้มปัสส์ดีไพศาล. (20 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- อำนวย เวกชัยเรืองเดช. (20 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- Deng Junge. (2558). *วัฒนธรรมการกินเจในย่านเยาวราช*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, จังหวัดสมุทรปราการ.
- Lan Yandan. (2560). *เทศกาลเซ็งเม้ง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, จังหวัดสมุทรปราการ.
- Ye Chunsheng (叶春生). (2557). *潮汕民俗大典》“ประเพณีพื้นบ้านของแต้จิ๋ว”*. (第三版). 中国: 广东人民出版社.
- 白云深处还是云 (นามแฝง). (2562). 潮汕罕见围楼存有独一无二的九皇斋节 หมู่บ้านที่มีเทศกาลกินเจเป็นหมู่บ้านแห่งเดียวในพื้นที่แต้จิ๋ว. ค้นคืนจาก <blog.sina.cn/dpool/blog/s/blog_4976c5af0102yqv7.html>
- 林晓珊 LIN XIAOSHAN. (5 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- 蔡晓芬 CAI XIAOFEN. (5 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- 陈艺纯 CHEN YICHUN. (5 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- 林延渊 LIN YANYUAN. (5 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.
- 张蕾 ZHANG LEI. (5 พฤษภาคม 2563). สัมภาษณ์.